

ФАРМАКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГІСОПА ЛІКАРСЬКОГО (*HYSSOPUS OFFICINALIS L.*)

Ткачова Є. С., аспірант,
Федорчук М. І., д-р с.-г. наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет

Гісоп лікарський (*Hyssopus officinalis L.*) - це багаторічний напівчагарник, що належить сімейству губоцвітих (*Lamiaceae*). Синонімічні імена рослини: синій звіробій, лісовий гісоп, бджолина трава, пахучий гісоп. Гісоп є багатофункціональною рослиною. В кулінарії його використовують, як відмінну приправу до салатів, борщу, підливок, м'ясних та овочевих страв, а також для надання кращого аромату та смаку напоям. Летка олія гісопу застосовується і в парфюмерному виробництві. Як харчова, рослина (пряно-смакова) вживається подібно до застосування орегано (*Origanum vulgare*). Гісоп - один з найкращих медоносів, його квіти виділяють багато нектару та пилку. Медова продуктивність рослини становить до 330 кг з 1 гектара. Мед, який бджоли збирають з гісопу, чудової якості й дуже ароматний.

Лікарські можливості цієї рослини відомі людині вже багато століть. В минулому гісоп настільки високо цінувався, що вважався ліками від усіх хвороб. Давнє прислів'я свідчить: «Той, хто конкурує з силами гісопу, вміє надто багато». Ще в 1 сторіччі давньоримський військовий лікар грецького походження, фармаколог та натураліст, один з засновників ботаніки Діоскорид рекомендував рецепт, до складу якого входила суміш гісопу, інжиру (*Ficus carica*), рути запашної (*R. graveolens L.*), меду та води для лікування таких хвороб, як астма, плеврит, бронхоспазм, запалення дихальних

шляхів та хронічний кашель. Гісопу приписували цілющі і магичні властивості. Слово «гісоп» на івриті означає «священна пахуча трава». Згадки про цю рослину зустрічаються в Біблії, працях Авіценні Гіпократа.

Вивчення видів гісопу і його окультурення дозволило виділити його як вид, що містить значні кількості речовин, які позитивно впливають на стан здоров'я людини. Гісоп лікарський містить цілий комплекс біологічно активних речовин: ефірна олія (до складу входять камфора, пінокамфон та бетапінен), терпени (марубіїн, дитерпен), тритерпенові сполуки (урсолова, олеанолова кислоти), фенольні сполуки (кумарини, флавоноїди, фенолкарбоніві кислоти), конденсовані дубильні речовини, полісахариди, азотовмісні сполуки (амінокислоти, азотисті основи), органічні кислоти (лимонна, щавлева, винна, аскорбінова), каротиноїди.

Найбільш високі фармакологічні властивості гісопу проявляються в пору цвітіння. У цей період в ньому міститься найбільша кількість ефірної олії, олеїнова та аскорбінова кислоти. Трава гісопу сприяє якнайшвидшому загоюванню ран, підвищує імунітет людського організму до різних хвороб. В складі цієї рослини є вітаміни групи В.

В даний час лікарські препарати на основі рослинної сировини успішно застосовуються при лікуванні багатьох захворювань. Однак, антропогенний вплив на природу і складність екологічної обстановки привели до різкого скорочення природних запасів багатьох лікарських рослин. Тому виникає необхідність у вивченні інтродуцентів, здатних забезпечити стабільну сировинну базу офіційних видів лікарської рослинної сировини, до складу якої входить і гісоп лікарський.

Ця рослина в даний час широко застосовується в народній медицині багатьох країн як протизапальний, ранозагоювальний і седативний засіб. Потенційна користь гісопу є в його одночасному тонізуючому та заспокійливому ефекті. Як тонізуючий засіб, гісоп використовують при лікуванні бронхіту, особливо такого, коли відбувається надмірне виділення в'язкого слизу. Марубіїн у складі гісопу є сильною відхаркувальною речовиною. Він розріджує слиз та м'яко стимулює відхаркування. Заспокійливу дію гісоп проявляє при нападах астми у дорослих та дітей, особливо коли напад ускладнюється бронхоспазмом. Ефірна олія є ефективним засобом при нетравленні та здутті живота. Зовнішню траву застосовують при кон'юктивітах, стоматитах, ангіні.

Пінокамфон у складі гісопу є токсичним. Велика кількість ефірної олії може спричинити епілептичний напад, тому застосовувати потрібно з обережністю. У той же час, гісоп лікарський недостатньо вивчений в хімічному відношенні і має обмежені відомості за фармакологічною активністю. У зв'язку з цим всебічне дослідження даної рослини є досить актуальним в умовах глобальних змін клімату.